

„Výnimočné majstrovské dielo non-fiction literatúry... Neponáhľám sa, že by v poslednom čase iná kniha zanechala vo mne taký hlboký dojem ako táto.“ **ELIZABETH GILBERTOVÁ**

tri ženy

---

lisa
taddeo

#1
*New York
Times
Bestseller*

KNÍŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

**tri
ženy**

**tri
ženy**

**lisa
taddeo**

TATRAN

Z anglického originálu Lisa Taddeo: THREE WOMEN,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve AVID READER PRESS,
an Imprint of Simon & Schuster, Inc., New York 2019,
preložila Katarína Ostricová.

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2020 ako 5230. publikácia
a 168. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu spracoval Peter Zentko

Zodpovedná redaktorka Katarína Vilhanová

Jazyková redaktorka Martina Pinková

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačila Těšínská tiskárna, a. s., Český Těšín.

Preklad diela finančne podporil Literárny fond.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

All rights reserved.

Copyright © 2019 by Lisa Taddeo

Translation © Katarína Ostricová 2020

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2020

ISBN 978-80-222-1072-0

Pre Foxa

Pri pohľade zvonku cez otvorené okno nikdy neuvidíte to, čo cez okno zatvorené. Nie je nič hlbšie, tajomnejšie, mnohovravnejšie, zradnejšie či oslnivejšie než okno osvetlené sviečkou. To, čo vidíte v slnečnej žiare, nie je nikdy také zaujímavé ako to, čo sa odohráva za okennou tabuľou. V tom tmavom či šerom priestore život žije, život sníva, život trpí.

CHARLES BAUDELAIRE

Poznámka autorky

Príbehy opísané v tejto knihe sú skutočné. Počas ôsmich rokov som strávila tisícky hodín so ženami v tejto knihe – osobne, telefonic-ky, písaním správ a e-mailov. Kvôli dvom prípadom som sa presťahovala do miest, kde žili, a usadila som sa medzi miestnymi, aby som lepšie porozumela ich každodennému životu. Bola som svedkom mnohých situácií, ktoré opisujem. Pri udalostiach, ktoré sa stali v minulosti alebo v čase mojej neprítomnosti, som sa spoľahla na spomienky žien, ich denníky a komunikáciu. Viedla som rozhovory s ich priateľmi a členmi ich rodín a sledovala som ich aktivity na sociálnych sieťach. Väčšinou som sa však držala uhla pohľadu týchto troch žien.

Použila som súdne dokumenty a články z miestnych novín, rozprávala som sa s reportérmi, so sudcami, s advokátmi, vyšetrovateľmi, kolegami a ich známymi, aby mi potvrdili dané udalosti a ich časový sled. Takmer všetky citáty som prebrala z právnych dokumentov, e-mailov, listov, nahrávok a rozhovorov so ženami a s inými osobami, ktoré v knihe vystupujú. Dôležitou výnimkou je jeden prípad, kde som nemala k dispozícii textové správy, listy a niektoré e-maily. Preto som použila obsah založený na opakovanom prerozprávaní udalostí hlavnou aktérkou, hoci človek, s ktorým si dopisovala, ich spochybňoval.

Tieto tri ženy som si vybrala pre zrozumiteľnosť a pôsobivosť ich príbehov i preto, ako ich dané udalosti, ak sa odohrali v minulosti, poznačili. Obmedzila som sa na rozhovory so ženami, ktoré mi ochotne a bez zábran prerozprávali svoj príbeh na záznamník. Niektoré aktérky si v priebehu môjho výskumu uvedomili, že majú priveľké obavy z jeho zverejnenia. Tento výber som z veľkej časti založila na schop-

nosti troch žien byť k sebe úprimné a na ich ochote prerozprávať svoj príbeh spôsobom odhaľujúcim ich túžbu. Hlas ostatných osôb v texte je len okrajový, pretože udalosti sa točia okolo týchto troch žien. Rozhodla som sa však chrániť tých, ktorých názor tu nie je prezentovaný, a preto som zmenila väčšinu mien, názvy miest, kde sa udalosti odohrali, ako i detaily, ktoré by mohli prispieť k odhaleniu ich totožnosti v dvoch prípadoch, ktoré sa nedostali na verejnosť. V treťom prípade som zmenila mená osôb, ktoré nevystupovali verejne alebo boli v danom čase neplnoleté.

Som si istá, že tieto príbehy nám vyjavia životne dôležitú pravdu o ženách a ich túžbe. Rozhodujúce slovo v konečnom dôsledku dostali tieto tri ženy. Každý príbeh má mnoho verzií a ja prinášam tú ich.

Prológ

Moju mamu v mladosti každé ráno cestou do práce prenasledoval muž, ktorý tesne za ňou masturboval.

Mama vychodila iba päť ročníkov školy a ako veno dostala jednoduché ľanové utierky. Bola však krásna. Zakaždým mi to napadne ako prvé, keď ju mám opísať. Jej vlasy boli tmavé ako alpská čokoláda a nosila vždy rovnaký účes – krátke kučery vyčesané dohora. Nemala olivovú pleť ako zvyšní členovia jej rodiny, ale celkom inú, ružovkastú, pripomínajúcu farbu falošného zlata. Jej hnedé oči boli koketné a sarkastické.

Pracovala ako hlavná pokladníčka v stánku s ovocím a so zeleninou v centre Bologne, na Via San Felice, hlavnej triede v módnjej štvrti. Nachádzali sa na nej obuvníctva, zlatníctva, parfumérie, trafiky a obchody s textilom pre ženy, ktoré nemuseli pracovať. Cestou do práce mama chodila okolo týchto butikov. Cez výklady obdivovala kvalitné kožené čižmy a ligotavé šperky.

Kým sa však dostala do tejto nákupnej zóny, musela prejsť úzkymi uličkami a priechodmi pomedzi budovy, kde nejazdili autá, popri zámočníkovi a chlipnom mäsiarovi, popod opustené stĺporadia pred budovami, kde sa šíril silný zápach moču a stuchnutý pach vody na kamennej dlažbe. V týchto uličkách jej bol v päťach ten muž.

Kde ju asi po prvý raz zazrel? Myslím si, že najskôr v stánku s ovocím. Tú krásnu ženu, obklopenú čerstvými plodmi – guľatými figami, hrbami divých gaštanov, na slnku dozretými broskyňami, širokými bielymi hlávkami fenikla, zeleným karfiolom, paradajkami na stopke, ešte špinavými od hliny, pyramídami tmavofialového baklažánu, drobnými, ale božskými jahodami, lesklými čerešňami, hroznom, hurmi-

kaki – a ešte premenlivým výberom obilnín a chleba, *taralli*, *friselle* a bagetami, niekoľkými medenými hrncami na predaj a tabuľkami čokolády na varenie.

Bol to šesťdesiatnik s veľkým nosom, plešinou a sivastou bradou na vpadnutých lícach. Nosil plochú čiapku so strieškou ako všetci po-starší muži, ktorí sa na svojej každodennej *camminata* promenádova-li po uliciach s vychádzkovou palicou.

Jedného dňa ju pravdepodobne sledoval až domov, lebo v isté jasné májové ráno, keď mama prešla cez ťažké vchodové dvere bytového domu z tmy do prudkého svetla – v Taliansku sú takmer v každom dome tmavé chodby s tlmenými svetlami, načasovanými tak, aby šetrili elektrinu, a cez chladné hrubé kamenné steny slnko dnu neprenikne –, vonku pred domom na ňu čakal tento starý muž, ktorého nikdy predtým nevidela.

Usmial sa na ňu a ona mu úsmev opätovala. Potom vykročila smerom do práce, s lacnou kabelkou, oblečená v sukni siahajúcej do polovice lýtok. Ešte aj v starobe mala neuveriteľne pekné nohy. Dokážem sa vžiť do hlavy toho muža, ako hľadá na mamine nohy a nasleduje ich. Jedným z dedičstiev storočí života v centre záujmu mužov je, že ženy heterosexuálky sa na iné ženy často pozerajú z pohľadu muža.

Dlho za sebou cítila jeho prítomnosť. Sledoval ju, ešte aj keď míňala predavača olív a obchodníka s portským a so sherry. No on ju nie-len sledoval. Keď sa zvrtila na rohu ulice, kútikom oka zachytila pohyb. Kamenné ulice boli v tom čase ľudoprázdne a na úsvite dňa ospalé, a keď sa obrátila, uvidela, že z nohavíc mu trčí dlhý, tenký a vztyčený penis a on si ho rýchlo šúcha. Pohľad mal taký meravý, až sa zdalo, že od pása dolu ho riadi celkom iný mozog.

V tom čase ju to vydesilo. S odstupom rokov však strach, ktorý cítila v to prvé ráno, vystriedalo už len cynické pobavenie. Počas nasledujúcich mesiacov sa zvyčajne niekoľko ráz do týždňa zjavil ráno pred jej domom a nakoniec ju sprevádzal aj po ceste z práce. V najintenzívnejšom období ich vzťahu chodil za ňou dva razy denne.

Mama už nežije, preto sa jej nemôžem spýtať, ako je možné, že mu to deň čo deň dovolila. Opýtala som sa na to svojho staršieho brata. Prečo niečo nespravila, prečo to niekomu neoznámila.

Také však bolo Taliansko v šesťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia. Policajti by jej povedali: „*Ma lascialo perdere, e un povero vecchio.*“

E una meraviglia che ha il cazzo duro a sua età. Kašli naňho, je to starý chudák. Zázrak, že mu v tomto veku ešte stojí.“

Mama tomu mužovi dovolila, aby sa ukájal pri pohľade na jej telo i na jej tvár cestou do práce a späť. Nepatrila k ženám, ktoré si čosi také užívajú. No celkom isto to neviem. Mama nikdy nerozprávala o svojich túžbach. O tom, čo ju vzrušuje a čo ju odpudzuje. Občas sa zdalo, že nemá žiadne vlastné prania. Že jej sexualita je len zarastený lesný chodníček, ktorý vyšliapali ťažké topánky vo vysokej tráve. A tie topánky patrili môjmu otcovi.

Môj otec miloval ženy spôsobom, ktorý ostatným pripadal očarujúci. Bol lekár a sestričky nazýval *miláčik*, ak sa mu páčili, alebo *zlato*, ak ho nezaujímali. Mamu však miloval nadovšetko. Jeho túžba po nej bola taká zjavná, že ešte aj teraz cítim rozpaký, keď si na ňu spomeniem.

Hoci som nikdy nemala príležitosť uvažovať o otcovej túžbe, čosi v jej sile, v intenzite mužskej túžby, ma uchvátilo. Muži nielen chceli. Muži *museli*. Muž, ktorý každý deň sledoval moju mamu cestou do práce a späť, to *musel* robiť. Prezidenti obetujú slávu kvôli fajke. Všetko, čo muž buduje celý život, je ochotný riskovať pre jednu chvíľu. Nikdy som nebola zástankyňou teórie, že vplyvní muži majú také obrovské ego, až si nedokážu predstaviť, ako ich niekto nachytá. Skôr si myslím, že v danom okamihu cítia takú naliehavú túžbu, že všetko ostatné – rodina, domov, kariéra –, sa celkom vyparí. Nezostane nič, len semeno.

Keď som začínala písať túto knihu, knihu o ľudskej túžbe, nazdávala som sa, že ma budú lákať príbehy mužov, ich žiadostivosť. To, ako dokážu zničiť aj celé impérium pre dievča kľáčiacie na kolene. Preto som začala spovedať mužov: filozofa v Los Angeles, učiteľa v New Jersey, politika vo Washingtone D. C. Ich príbehy boli pre mňa rovnako lákavé ako potreba objednávať si stále to isté jedlo v čínskej reštaurácii.

Príbeh filozofa sa začal ako príbeh atraktívneho muža, s ktorým jeho menej pekná manželka nechcela spávať, spojený s mukami a vytrácajúcou sa vášňou a láskou, a premenil sa na príbeh muža, ktorý sa chcel vyspať s potetovanou masérkou, ku ktorej chodil pre bolesti chrbtice. Vrávi, že chce so mnou utiecť na Big Sur, napísal mi v jedno skoré jasné ráno. Keď sme sa stretli ďalší raz, sedela som oproti nemu v dennom bare a on mi opisoval masérkine boky. Jeho vášeň vyznievala nedôstojne a povrchno v porovnaní s tým, čo všetko stratil v manželstve.

Príbehy mužov sa postupne zlievali dohromady. V niektorých prípadoch šlo o predĺžené dvorenie, občas pripomínalo skôr starostlivosť o svoj vzhľad. Väčšinou sa však ich príbehy končili orgazmom. A zatiaľ čo mužom s poslednou salvou orgazmu dochádzala para, zistila som, že pre ženy sa všetko ešte len začínalo. Prežívanie rovnakej udalosti z pohľadu žien mi pripadalo komplexnejšie, plné krásy i násilia. Práve ženské vstupy do deja začali postupne v mojich očiach reprezentovať podobu túžby v Amerike.

Samozrejme, ženská túžba môže byť rovnako hrubá ako mužská. Ak bola túžba hnacou silou, no dala sa skrotiť, môj záujem opadal. No v príbehoch, kde túžba bola čímisi neovládnuteľným, kde objekt túžby určoval smer, ktorým sa príbeh bude odvíjať, som nachádzala najviac veľkoleposti a najviac bolesti. To trápenie a beznádej sa mi zdali márne, ako keď šliapete na bicykli smerom vzad. V konečnom dôsledku mi však otvorili bránu do úplne nového sveta.

Kvôli týmto príbehom som šesť ráz autom prechodila celú krajinu. Zastávky som si naplánovala len zbežne. Väčšinou som kdesi zakotvila, napríklad v Medore v Severnej Dakote. Objednala som si toast a kávu a prelistovala si miestne noviny. Takto som našla Maggie. Mladú ženu, ktorú aj ženy od nej mladšie častovali slovami ako *šlapka* a *tlstá piča*. Údajne mala vzťah so svojim ženatým stredoškolským učiteľom. Zarážajúce na jej prípade bolo, že nemali pohlavný styk. Podľa jej výpovede praktizovali orálny sex, no nedovolil jej, aby mu rozopla džínsy. Do jej najobľúbenejšej knihy *Súmrak* jej vkladal odkazy na žltých lepiacich papierikoch. V pasážach o silnom pute medzi dvoma prekliatymi milencami nachádzal paralely s ich vzťahom. Na túto mladú ženu intenzívne zapôsobilo už len množstvo týchto podrobných poznámok. Sotva uverila, že učiteľ, ku ktorému prechovávala hlboký obdiv, prečítal celú jej knihu a ešte si našiel čas písať duchaplné komentáre, čosi ako kurz o upírskych milencoch pre pokročilých. Opisovala mi, ako jej stránky knihy navoňal svojou kolínskou, lebo vedel, že miluje jeho vôňu. Živo som si vedela predstaviť, akú otvorenú ranu v nej zanechalo náhle ukončenie tohto nezvyčajného vzťahu spojeného s množstvom romantických odkazov.

Na Maggiin príbeh som narazila v čase, keď sa jej situácia zhoršila.

Zapôsobila na mňa ako žena, ktorej sexualitu a sexuálne skúsenosti surovo zavrhlí. Jej príbeh rozprávam tak, ako ho videla ona. Medzičasom však súdnej porote predložili inú verziu tohto príbehu, takže dospela k celkom odlišnému záveru. Súčasťou jej príbehu je stará známa otázka: Kedy, prečo a kto uverí príbehom žien – a kedy, prečo a kto im neuverí.

Muži odjakživa lámu ženské srdcia. Milujú ich alebo ich milujú len čiastočne, potom sa ich nabažia a týždne až mesiace sa zo vzťahu potichu vynaňujú, stiahnu chvost a zalezú za prah svojho domu, otrasú sa a už nikdy nezavolajú. Ženy celý ten čas čakajú. Čím väčšími sú zamilované a čím menej možností majú, tým dlhšie čakajú a dúfajú, že muž sa vráti s rozbitým mobilom či s rozbitou tvárou a povie: Prepáč, bol som pochovaný zaživa, no po celý ten čas si mi neschádzala z mysle a bál som sa, že si pomyslíš, že som ťa opustil, no v skutočnosti som len stratil tvoje číslo, ukradli mi ho chlapi, ktorí ma pochovali zaživa, a tri roky som prehrádal telefónne zoznamy, až som ťa konečne našiel. Nezmysel som a nič z toho, čo som k tebe cítil, sa nevytratilo. Musela si vedieť, že by to bolo kruté, neslýchané, nemožné. Vezmi si ma.

Maggie bola podľa vlastných slov zdrvená údajným zločinom svojho učiteľa, no mala čosi, čo opustené ženy vlastnia len zriedkakedy. Mala moc vyplývajúcu z jej veku a z povolania jej bývalého milenca. Maggie verila, že jej moc posväcuje zákon. V tom sa však mýlila.

Iné ženy čakajú. Keby nečakali, hrozil by im zánik. Žena v danom momente verí, že po ňom bude túžiť navždy, že on je ten jediný. Môžu v tom byť aj finančné problémy. Zvyčajne trvá dlhšie, než revolúcia dorazí aj na miesta, kde si ľudia radšej vymieňajú recepty z časopisu *Country living* než články, ako skončiť s podriadeným postavením žien.

Lina, žena v domácnosti z Indiany, ktorú roky nik nepobozkal, odkladala odchod od manžela, pretože nemala peniaze na to, aby si mohla dovoliť život bez neho. Zákony o výživnom, platné v Indiane, neboli v jej prípade použiteľné. Potom čakala na iného muža, či opustí svoju ženu. Potom čakala ešte dlhšie.

Mienka nášho okolia nás môže priviesť k pochybnostiam o sebe a o našom živote. Čakajúce ženy sa často uisťujú, že ostatné ženy schvaľujú ich konanie, aby si ho mohli odobriť aj samy pred sebou.

Sloane, rozvážna majiteľka reštaurácie, umožní vlastnému manželovi, aby ju sledoval, ako súloží s inými mužmi. Príležitostne sa v posteli zídu aj dva páry, no väčšinou ju len pozoruje s iným mužom, na videu alebo osobne. Sloane je krásna. Zatiaľ čo sa jej manžel pozerá, ako súloží s inými mužmi, za oknom spálne zúri spenený príboj oceánu. Na ceste pri dome sa potulujú svetlé ovce. Jedna moja kamarátka švédsku trojku pokladala za odpornú a hodnú opovrhnutia, keď som jej rozprávala o skupine swingersov, ktorú som stretla v Clevelande. No Sloanin príbeh sa jej zdal pochopiteľný, nefalšovaný, zrozumiteľný. A práve porozumenie nám pomáha vcítiť sa do pocitov druhého človeka.

Myslím na to, že moja mama dovolila nejakému mužovi, aby pri nej dennodenne masturboval, a spomínam na všetky tie veci, ktoré som komu dovolila ja, možno nie až také do očí bijúce, ale zo všeobecného pohľadu predsa nie až také odlišné. Uvažujem o tom, koľko som žiadala od mužov ja. Koľko z tých vecí som v skutočnosti chcela od seba a možno aj od iných žien. Koľko z toho, o čom som bola presvedčená, že potrebujem od milenca, som v skutočnosti potrebovala od svojej mamy. Lebo v mnohých príbehoch, o ktorých som sa dopočula, sú to práve ženy a nie muži, čo si podmaňujú druhé ženy. Vinou tej či onej sa cítíme znivočené, necudné, nečisté, nemilované, nepekonné. Nakoniec nám zostane už len strach. Desia nás muži, strach nám naháňajú iné ženy a občas sa pre to všetko, čo nás desí, trápime natoľko, že si radšej počkáme na orgazmus, až keď sme samy. Predstierame, že chceme to, čo nechceme, aby nikto nevidel, že nedostávame to, čo potrebujeme.

Moju mamu muži nedesili. Bála sa chudoby. Rozpovedala mi iný príbeh. Hoci si už nepamätám konkrétne okolnosti jej rozprávania, spomínam si, že sme pri tom nesedeli. Nepodelila sa o to so mnou pri sušienkach a ružovom víne. Oveľa pravdepodobnejšie to bolo pri cigarete v kuchyni so zavretými oknami a pri nohách nám v tom dyme žmúril pes. Mama pri tom zrejme leštila sklenený stolík.

Tá príhoda bola o krutom mužovi, s ktorým sa schádzala ešte skôr, než stretla môjho otca. Mama mala v zásobe niekoľko slov, ktoré ma fascinovali i desili zároveň. *Krutý* bolo jedno z nich.

Vyrastala vo veľkej chudobe. Močila do kastróla a vlastný moč si natierala na pehy vo viere, že jej vyblednú. Ona a jej dve sestry sa delili o jednu izbu s rodičmi. Cez strop presakovala dažďová voda, ktorá jej v spánku kvapkala na tvár. Takmer dva roky strávila v sanatóriu s tuberkulózou. Nikto ju nenavštevoval, pretože si nemohli dovoliť cestovať za ňou. Jej otec bol alkoholik a pracoval vo viniciach. Jej mladší brat zomrel, ešte než dovŕšil prvý rok života.

Nakoniec sa zo sanatória dostala a vrátila sa do mesta. Tesne pred jej návratom domov, uprostred februára, ochorela jej mama. Rakovina žalúdka. Prijali ju do miestnej nemocnice, z ktorej už nebolo návratu. Raz v noci, keď vonku zúrila snehová búrka a mrznúci dážď dopadal na kamennú dlažbu, bola mama práve s týmto krutým mužom, keď sa dozvedela, že jej matka umiera a už sa nedožije nasledujúceho rána. Ten krutý muž viezol v búrke mamu do nemocnice a po ceste sa strašne pohádali. Mama mi nepovedala podrobnosti, len tolko, že skončila na štrkovej krajnici v hustom snežení a v tmavej noci. Pozerala sa na vzdalujúce sa zadné svetlá auta. Na zamrznutej ceste neboli v tom čase žiadne iné vozidlá. Mamu už živú nezastihla.

Do dnešného dňa si nie som istá, čo v tomto kontexte znamenalo slovo *krutý*. Nevieam, či ten muž mamu bil, alebo ju sexuálne napadol. Vždy som mala dojem, že krutosť sa v jej svete spájala aj so sexuálnou hrozbou. Vo svojich najtemnejších snoch si predstavujem, že s ňou chcel spať v tú noc, keď jej mama zomierala. Predstavujem si, že si chcel kus z nej uchmatnúť len pre seba. No predsa ju aj naďalej sprevádzal strach z biedy a nie z toho krutého muža. Že si nemohla zavolať taxík, aby sa dostala do nemocnice. Že mala zviazané ruky. Že nemala peniaze.

Asi rok po otcovej smrti, keď už sme dokázali prežiť deň bez plaču, ma požiadala, aby som ju naučila používať internet. Nikdy v živote nepracovala na počítači. Naľakať jednu vetu jej trvalo niekoľko nekonečných minút.

„Proste mi povedz, čo chceš zistiť,“ osopila som sa na ňu na sklonku dňa, ktorý som presedela pred obrazovkou. Obe nás to frustrovalo.

„Nemôžem,“ odvetila. „Musím to spraviť sama.“

„Čo?“ opýtala som sa. Vedela som o všetkých jej veciach, úctoch, poznámkach, dokonca aj o ručne spísanom záвете, ktorý mala nacystaný pre prípad náhlejšej smrti.